

İTALYA, FRANSA, İNGİLTERE ve ALMANYA'DAKİ KÜTÜPHANELER HAKKINDA BİR RAPOR

II

met PARMAKSIZOĞLU Muzaffer GÖKMAN Halit DENER
Mf. V. Kütüphaneler Beyazıt Umumî Süleymaniye Umumî
Dairesi Uzmanı Kütüphanesi Müdürü Kütüphanesi Müdürü

İngiltere Kütüphaneleri :

Tamamiyle hususi bir manzara arzeden İngiltere kütüphanelerini tetkik edebilmek için, İngiltere dolayısıyla Londra sitesi idari teşkilâtına bir ziyaret atmak yerinde olacaktır.

Londra muhtelif Baro (barough) lara ayrılmıştır. Bir nevi idari tasimat olan her Baro'nun müstakil bir belediye meclisi (Council) vardır. Bu meclis, vergileri tanzim, tarh ve tahsil eder. Tahsil edilen bu vergilerle Baro'nun muhtelif işleri (Belediye Meclisinin masrafları, temizlik işleri, tenvirat, park, polis, passif müdafaa, kütüphane... vs.) yürütülür.

Belediye Meclisi, muhtelif komisyonlar halinde çalışır. Bu komisyonlar, muhtelif encümenler teşkil ederek belediyenin vazife ve selâhiyetlerinde bulunan işlerin yürütülmesini ve kontrolünü sağlar. Bu cümleden dolayı kütüphane işleri de Baro tarafından yürütülmektedir. Ancak Baroda bulunan komisyon ve encümen azalarının kitap ve kütüphaneye meşgul olmaları nisbetinde Baro'nun kütüphane işleri de o nisbette gelişir ve genişlenir. Bunun aksi de vakidir.

Baro'da toplanan vergilerin bir kısmı, yalnız Londra sitesine ait olmak üzere vilâyet merkezindeki meclis emrine verilir. Bu meclis maarif meselâ okul kütüphaneleri gibi âmme hizmetlerine doğrudan doğruya yardım eder.

Baro'daki kütüphane ile doğrudan doğruya Baro'daki encümen meşgul olur. Yeni bir kütüphane açmak icabederse bu encümen karar verir, ihtiyaçları dikkate alır.

Muhtelif Kütüphaneler :

Londra sitesi ve İngiliz Milletler Camiasında muhtelif tip kütüphaneler mevcut bulunmakta olup, bu kütüphanelere benzer kütüphane tiplerini, Londra içinde ve dolaylarında görmek mümkündür.

1) Baro kütüphaneleri: Bu kütüphaneler Baro'nun malî durumuna, nüfus safetine, komisyon azalarının kütüphane ile olan yakın ilgisine göre gelişmiştir. Ziyaretlerimiz arasında bulunan ve ileride daha geniş bilgi vermiye

çalışacağımız Hendon Kütüphanesinin (merkezi, çocuk, referans, sey ve şube kütüphaneleri) muhtelif bölümleri vardır.

Küçük Baro'larda yalnız merkez kütüphanesiyle yetinilir.

2) British Museum: Doğrudan doğruya Maliye Nezaretine bağlı olup c let kütüphanesidir. Hususi statüsü vardır. Devlet nüshasından istifade ed

3) Diğer kütüphaneler: Müessese kütüphaneleri, Vekâlet kütüphane, parlamento kütüphanesi, Üniversite kütüphaneleri, okul ve bilhassa tel okul kütüphaneleri... gibi.

Kütüphane personeli: Lise derecesinde (11-12 senelik) bir tahsille kütüphaneye girmek isteyen kimse, mahalli bir kütüphanede küçük bir maaşla yıl kadar çalışıp staj gördükten sonra, Kütüphaneciler Cemiyet açtığı imtihana girerek muvaffak olduğu takdirde Londra'da bulunan kütüphanecilik mekteplerinden birinde bir yıllık tahsile tâbi tutulur. Bu mekteplerden bir kısmı Londra Belediyesinin murakabesi altındadır. Okulu müteakiki yıl kadar bir kütüphanede staj görür. Bu stajın sonunda, nazari ve tatbiki faaliyetlerin neticesi olarak kütüphanecilik cemiyetinden bir sertifika alınır. Bunlara - Diplomalı kütüphaneci - denilir.

Diplomalı kütüphaneci, çalıştığı kütüphanede herhangi bir şubeyi sınırlı ve iki yıl çalıştıktan sonra tekrar kütüphanecilik cemiyetinde bir imtihan geçirerek ikinci bir vesika alır.

Baro kütüphaneleri dışında bulunan ve tamamıyla müstakil bir vaziyette bulunan British Museum Kütüphanesine, evvelce yalnız Üniversite mezurlarından alınırken son yıllarda Üniversite diplomasıyla birlikte kütüphanecilik cemiyetinden alınmış vesikanın sorulmasına da başlanmıştır.

Kütüphaneciler Cemiyeti: Bir nevi «Kütüphaneciler Sendikası» olarak kabul edilebilecek olan bu cemiyeti, kütüphanecilik mesleğinin gelişmesi, tahsil derecelerinin ayarlanması, kütüphanecilerin hak ve isteklerinin korunması, makamlar nezdinde takip, müdafaa ve neticelendirilmesi, kütüphanecilik ve kurslarının eğitim, öğretim işlerinin ayarlanması, kütüphanecilerin sosyal ihtiyaçlarını karşılamak gibi işlerle meşgul olur.

Cemiyete grev hakkı tanınmışsa da bugüne kadar kullanılmamıştır.

Kadrolar : Kütüphaneci, Baro kütüphanelerinde, bulunduğu kadrolu muayyen bir maaşa kadar yükselir. Kadrosunun sonuna geldikten sonra maaşının artması mümkün değildir. Bu takdirde başka bir kütüphaneye geçmek mecburiyetindedir. Kütüphanecilik cemiyetiyle daimi temasta bulunur. İlanları takip eder. Maaşından yüksek kadrolu bir yer bulunduğu takdirde müracaat ederek vesikalarını ibraz eder. Bu durum yalnız Baro kütüphaneleri kütüphanecilerine mahsustur.

Kütüphanecilik okulları: Londra Üniversitesine bağlı olarak bir kütüphanecilik okulu bulunduğu gibi, kütüphanecilik Cemiyetinin idaresi ve Londra Belediyesinin murakabesi altında okullar da vardır. Vilâyetlerde de okullar mevcuttur. Bu okullar ekseriyetle Teknik kolejlere bağlanmıştır.

Amelî çalışmalara fazlasiyle ehemmiyet verilen bu okullara girme- en mahallî bir kütüphanede çalışma devresi geçirileceği gibi, okulun de- amını müddetince de muhtelif fasılalarla mahallî kütüphanede çalışma ya- dılması ve bu kütüphane idarecilerinden sertifika alması lâzımdır.

HENDON Library: Baro kütüphanelerinden bir tanesi olup, merkez kütüphane bölümleriyle tam teşkilâtli bir müessesedir. Bir nev'i merkez kütüphane halinde çalışmaktadır. Dış ve iç görünüşü ile metin bir binaya sahiptir. Kapıdan girilince sağ tarafta **Müzik Kütüphanesi**, solda **çocuk kütüphanesi**, cephede **esas kütüphane**, mermer merdivenlerle çıkılan üst atta da **Référence kütüphanesi** vardır.

Bu duruma göre Hendon Library merkez binası içinde aşağıda yazılı isimlerden terekküp etmektedir:

- a — Müzik kütüphanesi,
- b — Çocuk kütüphanesi,
- c — Esas kütüphane,
- d — Référence kütüphanesi,

a) Müzik kütüphanesi: 2000 kadar plâkı ihtiva eder. Plâklar umu- niyetle klâsik, opera, folklor ve temsile aittir. Bu bölümün okulları da- sine almak suretiyle 4000 kadar azası vardır. Müstakil bir katalog yapı- lmıştır. Seçme buradan yapılmaktadır.

Plâklar iade edilirken dikkatle muayeneden geçirilir. Kullanılmasına mani olmıyacak kadar küçük çizikler için dahi 2-3 şilin ceza alınmakta- dır.

Evlere alınan plâkların 16 gün içinde iade edilmesi gerekiyor. İare iş- rinde aynen kitaplarda olduğu gibi kart ve fişler kullanılmaktadır.

b) Çocuk kütüphanesi: Geniş ve aydınlık 15 mt. X 20 mt. lik bir sa- mu vardır. Esas kütüphane ile bir camekânla ayrılmıştır. Çocuklar ileri ercede serbestî içinde kitaplardan istifade etmekte, topluca hızlı sesle konuşabilmektedir. Kütüphane daha ziyade bir iare kütüphanesidir. Kütüp- hane içinde kitap okuyan çocuk görmedik.

Mobilya çok basittir. Çocuklar okuyacakları kitapları eve götürdüklerinden, masa ve sandalye miktarı da, salonun büyüklüğüne göre azdır.

— 5-14 yaşlarında çocuklara yer verilmektedir.

— 8500 kadar kitabı vardır.

— Hikâye, ufak tarih ve ders kitaplarına yardımcı eserlere yer verilmektedir.

— Çok miktarda ansiklopedi vardır.

— Evlere kitap verilmektedir.

— Çocuk velileri, kütüphaneye kadar gelerek üye kartının (A) yüzü ve çocuğu da (B) yüzünü doldurmaktadır.

— Bir çocuğa en çok iki kitap verilmektedir.

— Saat 12-14, 16-18 arasında açıktır. Cumartesi günleri 9-17 ve o tatillerinde de 9-17 arasında açıktır. Yılın her ayında pazar günleri kapalıdır.

— Masal saatleri vardır. Çocuklar yaşlarına göre iki gruba ayrılır. 5-10 ve 11-15 yaşları ayrı gün ve saatlerde serbest konuşmalar yapılmaktadır.

— 15 günde bir defa topluca film gösterilmektedir.

— Bu kütüphanede müzik ve öğretici saat yoktur. Müzik saatlerinin çocuklara gramofon çalınmaktadır.

— Çocuklar çok serbest. Masaların üstünde oturuyor ve birbirleri topluca münakaşa yapabiliyorlar.

— Mevcut öğretici resim, tablo ve şemalar, talebe velileri tarafından alınabiliyor.

— Kelime katalogu vardır.

— Kütüphanede asistan rütbesinde iki kütüphaneci vardır.

— Bu çocuk kütüphanesi, Baro'nun çocuk kütüphaneleri merkez kütüphanesidir. Şube kütüphaneleri ve bir kısım okul kütüphaneleri de servise bağlıdır.

— Çocuklar tarafından kaybedilen kitap miktarı çok azdır. Kaybeden ye öğrenci, kitabın bedelini öder.

— Kütüphane içinde kaybedilen kitabı, Baro karşılar. Kütüphane ersoneli bu zayıttan sorumlu değildir.

Kütüphanede iare işlerinde kullanılan matbuatın Vekilliğimize bağlı re kütüphanelerinde kullanılan fiş, kese vs. den farkı yoktur.

c — Esas kütüphane: Bu bölüm Baro'nun umumî kütüphanesidir. Hen-on Baro'sunda kurulan ilk kütüphane 1929 da tesis edilmiştir. Bağlı kü-iphaneleri de mevcut olup, bir nev'i merkez kütüphane halinde çalışmak-ıdır. Bağlı kütüphaneleri de ihtiva eden bir **ünyon katalog**'u mevcut olup, erkez kütüphanede bulunmıyan bir kitap, bağlı kütüphanelerde bulunu-orsa, telefon edilerek ertesi gün getirilmektedir.

İki katalog mevcuttur.

— Müellif,

— Dewey.

Kütüphanede son yıl içinde karton fişlerden, defter halindeki kâğıt gli defterlere dönüldüğü görülmüştür.

Bir tanesi şef olmak üzere 4 personeli vardır.

d — Référénce kütüphane: Binanın ikinci katındadır. 40 kişilik çok ssiz, sade döşenmiş bir salonu vardır. Duvarları müracaat kitapları ile yrilidir. Mevcut kitaplar, **müellif** ve **konu** üzerine tertiplenmiş katalog- ra bağlanmıştır. Her iki kütüphanede raflar ahşaptır. Burada da 4 ersonel vazifelidir.

Çalışma saatleri ve nöbetler: Her iki bölüm 9-20 arasında fasılasız arak çalışmaktadır. Yemek tatili yoktur. **Pazar** günleri, diğer kütüphaner- de olduğu gibi bu kütüphane de kapalıdır. Memurlar aralarında aşağı- aki şekilde vazife taksimi yapmaktadır.

a grubu: 9-17

b grubu: 13 - 20

Birinci grup yemeğe giderken, ikinci grup vazifelerine gelmiş bulun- aktadır. Bu şekilde her memur 15 günde beş gece eve geç gitmektedir. emurlar **Baro** sakinlerinden oldukları cihetle vasıtaya binmemekte ve ok defa kütüphanenin hemen civarında ikamet etmektedir.

Book - mobil: Hendon merkez kütüphanesinin hemen karşısındaki küçük bir bina, bu işe tahsis edilmiştir. İki bina arasından ana cadde geçmektedir.

— Bir şoför mahalli, yani **motor** ve **araba**'dan ibarettir.

— Şoför ve ayrıca bir memuru vardır.

— Her serviste 3000 kadar kitap taşımaktadır. Bu kitapların alda biri, tahminen 500 kadarı çocuk kitabıdır.

— Arabanın içinde ve uğrak mahallerde bulunan ilânlar, hangi gün ve saatlerde seyyar kütüphanenin nerelerde bulunacağını halka göstermektedir.

— Arabada, küçük bir memur yeri ve (Fiş - Defteri) katalogu vardır.

— Ayda 21.000 kitabın döndürüldüğünü beyan ettiler.

— Üye kartları, aynen bizim çocuk iare servislerinde kullanılan gibidir. Pazar günleri çalışmamaktadır.

Bütün servisler temiz, tertiplidir. Serbest bir hava içinde intizam ve disiplin mevcuttur. Okuyucular, kendi **baro**'larının kütüphanelerini liseyden üstün tutuyorlar. Kütüphane idaresi (20 sorunun cevabı) 2 küçük bir rehber bastırılmış ve burada okuyucuların bütün sorularını yanıplandırmıştır. Kütüphanenin ayrıca bir de tarihçe ve tekâmülünü gösterir rehberi vardır.

Oxford Üniversitesi Kütüphanesi: Bilindiği üzere Oxford, tarihi eskiliğiyle tanınmış bir kültür müessesesidir.

Dikkati çekecek kadar sakin. Tarihi binaları, talebeleri, hocaları tam bir üniversite şehridir. Bol yeşillikler içerisine gömülmüş olan şehir, Londra merkezinden 55 dakika süren bir tren yolculuğu ile geçmektedir. Üniversitenin kütüphanesi Bodleian'dır. Avrupa'da en eski üniversite kütüphanesidir.

Kuruluşu 15 inci yüzyıla kadar dayanır. 1444 tarihlerinde **Gloucester** dükü **Humfrey** tarafından tesisine girilmiş ve 1489 yıllarında yeni telerleriyle istifadeye açılmıştır. Kütüphanenin müracaat servisinde ziyaretlere 6 peni karşılığında verilmekte olan rehberde, kütüphanenin geçirdiği safhalar, adım, adım gösterilmiş ve kütüphanenin bugünkü durumu yükselmesinde rol alan şahsiyetler hakkında tarih sırasıyla bilgi verilmiştir. Kütüphane hakkındaki rehberden öğrendiğimize göre müessese esas gelişmesi 1603 yılından sonra başlamaktadır.

Kütüphanenin esas parçaları aynen muhafaza edilmiştir. T şeklindeki olan bu bölümün duvarları, zeminden tavana kadar ahşap raflı olup,

Ula cephesi raflara gelmek suretiyle birleştirilmiş okuma rahleleri mevcuttur. Kitap rafları ve buna bitişik okuma rahleleri, bir trabzan ile idutlandırılmıştır. Tavan yıldızlı ve oymalıdır. Bu kısım, ilgililerin ifasına göre zarfı ve mazrufu ile aynen muhafaza edilmektedir. Ortada şhir camekânları mevcuttur.

Eski bina, gün geçtikçe çoğalan kitap miktarı karşısında kâfi gelmeye başlayınca, yeni bir bina kurulması gerekmiştir. Bu itibarla, kütüphane yeni ve eski bina olmak üzere iki kısma ayrılmaktadır. Ancak, ki binanın hemen yanında boş veya müsait bir toprak parçası bulunmadığından, yeni kütüphane binası, eski, tarihi binanın bir hayli uzağında ahminen 150 metre) yapılmış ve bir yer altı tüneli ile birbirine bağlanmıştır.

Okuma salonları, ananevi olarak şu parçalara bölünmüştür:

Hukuk

Klâsik

Edebiyat

Şark

Teoloji

Kütüphanenin 5 milyon kitap alacak yeri vardır.

Katalog dairesi: Burada mevcut fişler, yalnız müellif adına göre halledilmiştir. Kitap adına göre bir kitap aranıldığı takdirde bu kitabın emurlardan sorulması lâzımdır. Bu gibi müracaatlar için memurların yanında mevzua göre tertip edilmiş bir defter bulunmaktadır. Bunun üşkülâtını kendileri de kabul ediyorlar.

Katalog defterleri, defterlere matbu fişlerin yapıştırılmasıyla meydana getirilmektedir. Fişler, Üniversite matbaasında tabedilmektedir.

Tezlerden ve bir de müzik neşriyatından başka hiç bir kitabın karton şisi yoktur.

Depolar madenidir. Bilhassa yeni blok çok modern bir şekilde inşa edilmiş ve bu şekilde tertiplenmiştir. Kitaplar depolarda giriş sırasına göre yerleştirilmektedir. Depoları gezerken bir memurun durumu dikkatini çekti. Bu memurun vazifesi, salondan ve iareden gelen kitapların cilt kontrolü, düşen, yırtılan etiketlerin tazelenmesi ve küçük yırtıkların hemen tamiridir.

Yeni depo ile, kütüphane binası arasındaki tünele yerleştirilmiş olan tertibat sayesinde, en uzak köşeden en uzak köşeye 14 dakikada kitap alıp gitmektedir. Her iki müesseseyi yekdiğerine bağlayan bu tertibat,

Kitap veya fiş gönderilsin veya gönderilmesin çalışma saatleri içinde mu temadi surette işlemektedir.

Yeni depo toprak altında 3 ve üstünde 5 kat olmak üzere 8 kattu En üst katlarda idare ve okuma salonları vardır.

Çalışma saatleri ve diğer hususiyetleri:

Kütüphane 9.30 - 19 arasında devamlı olarak açıktır. Cumartesi günleri saat 13 den sonra mesai son bulur.

Ağustos ayında, ilk pazartesi günü başlayarak bir hafta tanzim tati yapılır. Aralık ayının son haftası da tatildir.

Kütüphanenin giriş kısmında umumi bir vestiyer vardır. Müstahden yoktur. Gelen okuyucu serbestçe vestiyere girmekte ve boş bulduğu bir halkaya eşyalarını asmaktadır. Bu itibarla salona palto ve sair giyim eşyasıyla girilmemektedir.

Kadro : Personel üç kısımdır.

Kâtip sınıfı,

Kütüphaneci,

Mütehassıs,

Mütehassıslar üniversite mezunudur.

Kütüphanenin kadrosu şu şekilde tanzim edilmiştir:

Müdür

Muavin ve sekreter

Şark yazmaları ve şark basmaları

Garp yazmaları

Garp basmaları.

British Museum:

15 Ocak 1759 tarihinde istifadeye açılan bu müessese, hususi bir kanunla kurulmuş bir devlet müze ve kütüphanesidir.

Kraliyet tarafından büyük bir himayeye mazhar ve kuruluşunda il nüveyi teşkil eden kitaplar arasında George II nin de emek ve kitapla bulunan bu müessese, her geçen gün ve yıl biraz daha genişlemiş ve gelişmiştir.

1762 tarihinde George III. tarafından 20 bin ciltlik kıymetli bir koleksiyon kazanan bu kütüphaneye, sırasıyla aşağıda yazılı büyük bağ ve satın almalar yapılmıştır:

1779/80 tarihinde meşhur İngiliz artisti Garrick'in zengin bir piye koleksiyonu,

1799 da İngiliz din adamı Cracherode'ın tahminen 4500 kitabı ki, çok eski tarihli basma kitaplardan müteşekkil olup, hususi bir salonda muhafaza altına alınıyor.

1813 te Francis Hargrave'in ailesinden bir kanunlar koleksiyonu satın alınıyor.

1817 de Fransa ihtilâli ile ilgili çok kıymetli bir koleksiyon, Gros's'in tavsiyesiyle satın alınıyor. Halen kütüphanede bulunan bu konu ile ilgili üç koleksiyondan ilkinin teşkil ediyor.

1818 de bir müzisyenin oğlu olan Charles Burney'den 700 cilt tutula 18 inci asra ait kıymetli bir koleksiyon alınıyor. Burney koleksiyonunun adı altında muhafaza edilen bu kitapların kütüphane içinde özel dururudur.

1820 de Sir Joseph Banks, tabii ilimlere ait bir koleksiyonu müzeye hediye ediyor.

1823 te George III ve George IV ün özel kütüphaneleri, müzeye hediye ediliyor, bunların birincisi 65 bin ve ikincisi 10 bin cilt kitabı ihtiva etmektedir. Bu kitaplar, bu gün dahi kiral salonu adı verilen özel binalarda istifadeye arz ediliyor.

1825 te Sir Richard Colt Hoare tarafından İtalya tarihiyle ilgili 2 kitaplık bir koleksiyon müzeye hediye ediliyor. Şimali salonunda muhafaza altına alınıyor.

1847 de Grenville kütüphanesine ait 20 bin ciltlik çok eski tarihli kitapları ihtiva eden ve cilt bakımından da orijinalliği bulunan bir koleksiyon hediye ediliyor. Hususi bir odada muhafaza ediliyor.

1856 da Fransa ihtilâli ile ilgili üçüncü bir koleksiyon Crokerden satın alınıyor.

1891 de Tapling, zengin bir posta pulu koleksiyonunu hediye ediyor.

1891 de Edwin Chadwick'in oğlu tarafından iktisadi ve sosyal ilimlerle ilgili bir koleksiyon hediye ediliyor.

1911 de Kraliyet Müzik kütüphanesine ait ve bilhassa yazmalardan müteşekkil meşhur müzisyen Handel koleksiyonu, devamlı ödünç olarak kullanılmaya bırakılıyor.

1911 de Huth, 50 tane çok kıymetli yazma ve basma kitabını hediye ediyor.

1837 de T. J. Wise tarafından kurulmuş olan ve en meşhur İngiliz şairlerinin ilk başı şiir kitaplarını ihtiva eden Ashley kütüphanesi, kurunun dul karısından satın alınıyor.

1946 da Hirsch'in müzik'e ait kitapları satın alınıyor.

Yukarıda kısaca görüldüğü üzere ilk defa çok ufak mikyasta kit teberrü ve satın alınmasıyla kurulmuş olan British Museum yakın ala ve buna muvazi olarak devam eden bağış ve satın almalarla kitap miktarını mütemediyen arttırmış ve bu günkü seviyesine erişmiştir.

Vakfedilen veya satın alınan koleksiyonlar, yukarıda da işaret edilmiş olduğu üzere vakfın adına göre muhafaza edilmekte ve çok defa koleksiyonun ehemmiyetine göre de müstakil bir salon tahsis edilerek, vakfın adı ile adlandırılmaktadır.

Kütüphane binası :

Müze ve kütüphane birbirinden ayrılmaz bir bütün olduğuna göre müze binası hakkında verilen ve broşürlerde yer alan izahat kütüphane binasına da ait bulunmaktadır.

Bugünkü müze binası, muhtelif istihaleler geçirmiş ve halihazır durumda erişmiş muhteşem bir binadır. 1823 tarihine kadar mütevazi bir bina da çalışmaları yapan ve gelişmekte bulunan müze, 1823 tarihlerinde George III ve George IV. ün mecmuu 75 bin cilt kitabının gelmesinden sonra mevcut binaya sığışmamaya başlamış ve yeni bir binanın yapılması karar verilmiştir.

Yeni binanın plâni, meşhur İngiliz mimarlarından Sir Robert Smirke tarafından hazırlanmış ve hemen o yıl içinde faaliyete geçirilerek 1826 son bulmuştur. Binada İngiliz karakterinin bütün detaylarını bulmak görmek mümkündür.

Bina, 1939 - 1945 yıllarında, ikinci Dünya harbi sırasında hava saldırılarında büyük mikyasta zarar görmüştür. Bu saldırılar esnasında bilhassa Kraliyet Kütüphanesi olarak adlandırılan bölüm ileri derece tahribe uğramış bulunmaktadır. Geçen müddet içinde tahribat izleri giderilmiştir.

Kitap miktarı: Müzede mevcut kitap miktarı, mevcut istatistiklerle de belirtildiği üzere kesin olarak malûm değildir. 5-6 milyon civarında olduğu tahmin edilmektedir. Kitap miktarından ziyade, kitapları taşıyan raf uzunlukları daha serahatle zikredilmiştir. Rehberlerden anlaşıldığına göre halen müzede 75 mil uzunluğunda raf mevcuttur. Her geçen yıl :

ın kitap, ayrı basım, seri, risale ve gazetelerde bu raf uzunluğu 1,4 artmaktadır.

İkinci Dünya Harbi esnasında bina ile birlikte büyük mikyasta kitapta tahribe uğramıştır. Daha evvelden gerekli tertipler alındığı ve bir m koleksiyonlar başka yerlere nakledildiği halde nakledilen yerler de bardımana uğramış ve büyük yangınlarda bir kısım koleksiyonlar ap olmuştur. Tahminen 200000 kitabın zarar gördüğü hesaplanmaktadır. Bunlar arasında bilhassa gazete koleksiyonları büyük bir yekûn naktadır. Bugün müzede bilhassa gazete koleksiyonlarının mühim bir nı noksan bulunmaktadır.

Geçen sulh devresi içinde bütün çalışmalara rağmen mevcut zayıyatın ak cüzi bir kısmı temin edilebilmiş bulunmaktadır.

Çalışma saatleri :

Kütüphane müze ile birlikte mütalâa edilmekte olduğundan, çalışmalar ve ziyaret durumları iki türlüdür.

a) Müze sabah saat 9 da açılmakta ve akşam 17 de kapanmakta olup ş kapısı ayrıdır. Cumartesi ve pazar günleri de çeşitli sergiler yapıltta olduğundan, müze kısmı daimi olarak tam bir hafta faaliyettedir.

b) Kütüphane: Bu bölüm de iki kısma ayrılmıştır.

Basmalar,

Yazmalar.

asmalar salonu saat 10-17 arasında açıktır. Öğle tatili yapılmamakta-

Yazmalar kısmı, 10-12 ve 14-17 saatlerinde açık olup öğle tatili yapıttadır.

Kütüphane bütünüyle cumartesi günü öğleden sonra ve pazar günleri alıdır.

Giriş : Kütüphaneye hususi giriş kartı alınarak girilmektedir. Bu rganize eden serviste bir fiş doldurulmakta ve hüviyet ibraz edilerek ş kartı alınmaktadır. Bu kartlar, 3,10 gün ve yıllık olmaktadır. Kütüpede yalnız kataloklardan istifade edecekler için ayrı bir giriş kartı lmekte ve bu gibiler kitap alamamaktadır.

Talebeler bu kütüphaneye giremez. Ancak, aradıkları kitapların dikütüphanelerde bulunmadığı tesbit edildiği takdirde prof. den bir iye mektubu getirdiği takdirde "muvakkat ziyaretçi" olarak gire-

Kütüphane Şûrası : Kütüphanenin evvelce bahsedilmiş olan BA ve müessese kütüphanelerinden ayrı olarak devlet eliyle idare edilme olduğunu izah etmiştik.

British Museum'un bünyesinde müdür, muavin... vs.. gibi persc bulunduğu ve bu şekilde idare edildiği halde, ayrıca kütüphane ve müze daha ileri bir seviyeye çıkmasını temin edecek ve gerekli kararları ve bilecek geniş selâhiyetli bir Şûrası vardır. Meşhur idareci ve tanın şahsiyetlerden müteşekkil olan bu şûra, zaman zaman toplanarak mü sesenin gelişmesiyle ilgili kararlar almaktadır.

Bu kararlar çerçevesi içinde meselâ büyük bir kitap veya eşya l leksiyonunun satın alınması da bu şûranın kararları çerçevesi içinde Günlük satın almalar, ihtiyaç duyulan kitapların alınması, koleksiyon rın tamamlanması gibi satın almalar, ilgili servislerin göstereceği lüz üzerine idarece yapılır.

Kütüphane Kadrosu :

Çok geniş teşkilâtı olan British Museum'un kadrosu şöyle tertip miştir :

Başkütüphaneci, kütüphaneci, asistan	43
Büro memurları	28
Depo ve grup muhafızları	132
	<hr/>
	203

Yeni gelen asistan yılda 600 sterlin, birinci asistan 1100 ve beş y bir memur 1400 sterlin civarında maaş almaktadır. Kütüphanede va alacakların tahsil durumları yanında İngiltere'de doğmuş olmasına da kat edilmektedir. Memurlar yılda bir ay izin kullanmakta ve istediği dirde bu izni, servis şefinin müsaadesiyle yıl içinde parçalar halinde kullanabilmektedir. Yeni memurlara yemin ettirilmektedir.

Teşkilât :

British Museum müdürü esas itibariyle kütüphanenin de müdürü makla beraber, zamanla müzenin büyümesi, teşkilâtının müze ve kü hane olarak zaruri bir ayrılmaya tabi tutulması dolayısıyla kütüph idaresi başkütüphaneciye geçmiştir.

Başkütüphanecinin iki tane başmuavini olup, işler aşağıda yazıl duğu şekilde tertiplenmiş bulunmaktadır.

- 1) Department of Oriental Printed Books and Manuscripts,

2) Matbualar.

1) Müzenin ilk teessüsünde umumi kütüphane ve müşterikler kütüphanesi olarak iki bölüm mevcut iken, bilâhare kitap miktarının artması üzerine hususi olarak "Department of Oriental Printed Books and Manuscripts" servisi ihad edilmiş olup müstakil olarak çalışmakta ve başında bulunan idareciye de "yazmalar müdürü" denilmektedir.

Altmış yıllık bir mazisi bulunan bu departmant'ın 59.000 yazma ve 0.000 basma kitabı mevcut bulunmaktadır.

Bu bölüm;

Şark yazmaları,

Şark basmaları,

ve

Garp yazmaları

Garp basmaları.

Olarak kısımlanmış olup, (Çin), (Arapça, Türkçe), (Malaya, Tibet, Hind, Mogol), (İbranice, Habeşçe) olarak da tali kısımlara bölünmüş-
r.

2) Matbualar:

1 — Aksesyon.

a — Derleme,

b — Bağış ve vakıflar.

2 — Cataloguing.

a — Accessions,

b — Katalokların yenilenmesi,

c — Noksanların tamamlanması.

3 — Subject index

4 — Şarki Avrupa ve Slav dilleri.

5 — Incunable.

6 — Yerleştirme.

7 — Okuma salonları.

8 — Şimal kütüphanesi.

9 — Depolar.

10 — Cilt ve restorasyon.

Hususi kısımlar:

— Müzik

— Harita

— Devlet neşriyatı

— Gazeteler

Yukarıda yazılı bölümler, iki müdür yardımcısının nezareti ve mesliyeti altında, muhtelif kademeli mütehassıs, kütüphaneci, asistan ve yardımcıları marifetiyle idare edilmektedir.

Kataloglar:

Tetkik etmekte olduğumuz Avrupa kütüphanelerinin okuma salonlarındaki müracaat kitaplarına ileri derecede ehemmiyet verildiğini ve okuyucunun el altında bulunmasını istediği kitapları burada bulundurma suretiyle gerek okuyucuya ve gerek kütüphane personeline kolaylık sağlandığını gördük. Bir kısım kütüphanelerde okuyucu salonunda bulunan müracaat kitapları için basit fiş katalogların hazırlandığı ve bunların matbu kataloglar yanında bulundurulduğu görülmektedir.

British Museum okuma salonunda muhtelif milletlere ait toplanmış matbu kataloglar mevcut bulunduğu gibi;

- a) Müellif,
- b) Sübjekt

Katalogu da vardır. Umumî tasnif 1840 yılındanberi Brunet sistemi yürütülmektedir. Diğer Avrupa kütüphanelerinin bir kısmında görüldüğü üzere defter halinde kataloglara yer verilmekte ve bu suretle büyük miktarda yer kaplamakta olan karton fiş kutularından tasarruf edilmiş çalışılmaktadır.

Kütüphanenin katalog servisinde hazırlanmakta olan fiş numuneleri Müessesede matbaasında basılmakta ve bu fişler, katalog defterinde alfabetik olarak yapıştırılmaktadır. Sahifelere aralıklı olarak yapıştırıldığı sahifenin karşı tarafı boş bırakılmakta olduğundan, yeni gelen veya sahifeye girmesi icabeden fişlerin yerlerine sokulması kolaylıkla mümkün olabilmektedir.

Hazırlanan defterler ikişer nüsha olarak hazırlanmakta ve serbest daimi olarak katalog dairesine gitmeden, katalogu takip etmeye ve eksiklerini tamamlamaya imkân bulabilmektedir.

1950 yılından sonra kayde geçmiş kitaplar için ayrıca fiş katalogları olup, fiş miktarı çoğaldıkça bunlarda fiş deftere nakledilecektir.

Bibliothèque National'de fiş kutularından kaldırılan karton fişler alt alta dörder sıra olarak bir cilt kapak içinde ciltlenmek suretiyle istifadeye arz edildiğini görmüştük. British Museum'un yapıştırma tarzı,

a pratik ve daha sağlam olmakta, fişlerin herhangi bir surette kaybolmasını önlemektedir.

Okuma Salonları :

Müzedede dört okuma salonu vardır.

- a) Umumi okuma salonu,
- b) Hususi okuma salonu,
- c) Yazmalar salonu,
- d) Gazete salonu.

Umumi Okuma salonu, geniş bir görüş zaviyesi içinde 400 kişiliktir. İnarları müracaat kitaplarıyla kaplıdır. Ortada salon memuru ve danışma yeri vardır. Okuma salonunu, giriş koridoruna bağlayan geniş kapı, bir muhafız, salona girenlerin giriş kartlarını kontrol etmektedir. Salonun merkezinde yüksek bandoların arkasında oturan müracaat memurunun etrafı muntazam daireler halinde çevrilmiş etajerler ve katalog defterlerle çevrilmiştir. Burada ayrıca 1950 yılından sonra gelen neşriyatta karton fişli kataloglar mevcut bulunmaktadır.

Bol miktarda müracaat kitabı, dil ve konu üzerine yerleştirilmek suretiyle okuyucu araştırmaları kolaylaştırılmıştır. Müşkülâtle karşılaşan okuyucu, salonun tam ortasında bulunan müracaat servisine danışabilmektedir.

Hususi okuma salonu, bunun diğer bir ismi "North Library" dir. 120 okuyucu yeri vardır. Kitap depolarıyla tam bir temas halindedir. Kitap çıkarma müddeti 30-40 dakika olup, bu müddet kütüphane idaresince derdesten kabul edilmiş bulunmaktadır.

Yazmalar Okuma salonu, 40 okuyucu almaktadır. Yalnız bu kısım ile tatili yapmaktadır. Kitapların korunması için okuma masaları üzerinde hususi kitap rehberleri mevcuttur.

Gazete salonu, bu salon gazete servisinin hemen yanında uzun bir koridordur. Giriş kısmında müracaatları karşılayan bir memur oturmaktadır. Bu memur istekleri cevaplandırıldığı gibi, giriş kartlarını da kontrol etmektedir. Salon 50 kişiliktir.

Gazete servisi, iki bölümden ibarettir.

- a — Londra içi,
- b — Londra dışı.

Londra içinde neşredilen 150 civarında gazete bu seksiyonda toplanmakta ve takip edilmektedir. Londra dışı servis, bütün İngiliz Milletler

Camiasını ve dünya periyodiklerini takip etmektedir. İlgililerin ifadesine göre 25.000 periyodik takip edilmektedir. Bu bölüme ait bir katalog okun salonunda mevcuttur.

Mikrofilm, Müzenin modern bir mikrofilm servisi olduğunu söylediler. Ziyaretimiz esnasında Kraliçenin, kütüphaneyi ilk defa ziyaret ettiği için bu servisi görmek imkânını bulamadık. Servisin bütün ihtiyaçları dikkate alınarak hazırlanmış bir talimatnamesi vardır. Okuyucu istekleri bu talimatnameye göre karşılanmaktadır.

Mikrofilm için yapılan talepler 3 ay, fotokopi için 1 ay beklenilmektedir. Bozuk ciltli kitaplar, mikrofilmi alınırken harap olacağı anlaşılan kitapların hiç bir şekilde film veya fotokopisi verilmemekte olup, bu yet tamamıyla yazmalar seksiyonuna ait bulunmaktadır.

Diğer hususlar;

— Matbu kitabın bıçakla kesilen üst ve alt yüzüne, kalın hurufat kütüphanesi adı basılmaktadır. Lâstik mühür kullanılıyor.

— Kütüphane dahilinde bilimum personelin sigara içmesi memnurdur. Sigara kullanan personel, bu ihtiyaçlarını müessesede bahçesinde karşılamaktadır.

— Yeni satın almalar için yıllık 40.000 sterlin tahsisatları vardır. Harpten sonra bu tahsisatın büyük bir kısmı, harp yıllarında zayı olan kitapların teminine tahsis edilmiştir.

— Derleme nüshasından istifade edilmektedir.

— Derlemeden gelen matbuaya mavi damga, satın alınanlara penbe damga basılmaktadır.

— Büyük koleksiyonların alınması hususundaki kararı, kütüphane şurası, diğer lüzumlu satın almalar ilgili seksiyon'un göstereceği lüzum üzerine mübayaa edilir.

— Büyük vakıflar, ilgili şahsın adına tescil edilmekte ve bir bütçe olarak muhafaza edilmektedir.

— Her yıl Ekim ayında kitaplar umumi olarak sayılmaktadır.

Netice :

İngiltere kütüphanelerindeki tetkiklerimiz sonunda:

1 — İngiltere'deki kütüphanelerin, British Museum ve diğer müesseselerin

kütüphaneleri dışındakilerin mahallî belediyelerce karşılanmakta oldu-
nu,

2 — Baro'larda kurulan kütüphanelerin, baro halkı tarafından tama-
le benimsenmiş olduğunu, baro'ların adeta birbirleriyle bu konuda
abet halinde bulunduğunu,

3 — Kütüphanelerin gelişmesi için her türlü fedakârlığa katlanıldı-
ı ve İngiliz halkının da buna içten iştirak ettiğini,

4 — Kütüphanelerde ileri bir iş bölümü bulunduğunu,

5 — Kütüphaneler için yeter tahsisat verildiğini,

6 — Kütüphaneciler Cemiyetinin, kütüphanecilerin yetişmesi baki-
dan faydalı çalışmalarda bulunduğunu,

7 — Baro kütüphanelerinde iare işlerinin ön plâna alınmış olduğu-

8 — Bütün kütüphanelerin temiz, sakin, tertipli ve hissedilmeyen bir
plin içinde bulunduğunu,

9 — Kütüphane memurlarının yetiştirilmesinde ve seçilmesinde hu-
kayitlar bulunduğunu,

10 — Kütüphanelerde umumiyetle müellif ve subject katalogların bu-
luğunu,

11 — Kütüphane müdürlerinin geniş selâhiyetleri olduğunu,

12 — Doğrudan doğruya devlete geniş bağlı bulunan British Muse-
un yüksek kademeli bir şûrası bulunduğu tesbit edilmiştir.

İtalya, Fransa ve İngilterede muhtelif tip kütüphaneleri gördükten
tik çalışmaları ve tasnif sistemleri hakkında bilgi edindikten, Kütüp-
elerle ilgili mevzular üzerinde tetkiklerde bulunduktan sonra 14 Ka-
1957 günü İngiltere'den hareket ederek aynı günün akşamı Belçika
kiyle Almanya'ya vasil olduk.

Çalışmalarımıza esas teşkil edecek olan Bavyera Devlet kütüphanesi-
ni bulunduğu Münihe gitmeden önce Almanya'ya muvasalatımızı bil-
mek, aynı zamanda Almanya uğrayacağımız son memleket olduğundan
âletçe verilmesi muhtemel olan emirleri tebellüğ etmek maksadıyla
Kasım 1957 günü Batı Almanya Hükûmeti Merkezi Bonn'a indik.
tamında ziyaret ettiğimiz kültür ataşemiz Sayın Adnan Ötüken'e, Al-
nyada tetkik edeceğimiz kütüphaneler ve çalışma programımız hak-
la etraflıca izahat verdik. Ayrıca Bonn'daki bir günlük tavakkuftan
alınarak Bonn Üniversitesi Kütüphanesini gezdik.